

Batı Kültürü ve Avrupa'daki Müslümanların Dönüşümü

Kültür, Türk Dil Kurumu'nun tarifine göre, toplumların ya da milletlerin kendilerine özgü maddi ve manevi değerlerine kültür denir. Ayrıca gelecek nesillere aktardıkları her türlü düşünce ve fikir de kültür olarak nitelendirilir, şeklindedir. Diğer yandan kültür, İngiliz antropolog Edward B. Tylor'un ifadesiyle "Kültür ya da uygarlık bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği bilgi, sanat, gelenek görenek ve benzeri yetenek beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür." Kültürü farklı olarak tarif edenler de vardır.

Bizi burada ilgilendiren husus, İslam kültürüne sahip olan müslümanların, batı kültürü karşısındaki tavrıdır. Batı kültürünün, Müslümanları kültür emperyalizmiyle adeta köleleştirdiği gözle görülen bir gerçektir. Çoğunlukla gurbetçiler üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır. Bugün hemen tüm Müslümanlar, batı kültürüyle iç içe yaşamaktadır. Bizim konumuz, gurbetçileri, batı kültürünün etki altında bırakması ve Avrupa'daki müslümanları kimliklerini inkar edecek boyutlara vardırmasıdır. Geçmişte batılılar asırlarca nasıl ki İslam medeniyetine ve kültürüne hayran olarak yaşamışlarsa, bugün devran tersine dönmüş durumdadır.

Özelde Batı dünyasında gurbetçiler, genelde Müslümanlar kendi medeniyetlerinden koptukları için, denize düşen yılanı sarılır misali, batı medeniyetine sarıldılar. Tanzimat Fermanı ile Müslümanlar, İslam medeniyet ve kültürünü terk ederek batı medeniyet ve kültürünü taklit etmeye başladılar. İslami hayat tarzını bırakıp batılılar gibi yaşamaya, düşünmeye ve her halleriyle batılılara benzemeye çalıştılar. Kendi öz benlik ve kimliklerinden ayrılarak batı medeniyetine adeta cankurtaran simidi gibi tutundular. Bunda İslam ülkelerinin ilmî çalışmalarda geri kalmışlığı ile batının ekonomik ve sosyo-kültürel etkisi bulunmaktadır.

Avrupa'daki Türkler'in Yaşadığı Kültür Şoku

Bundan yarım asır önce ülkem insanları, Avrupa'ya ekmek parası kazanmak, çoluk-çocuğuna iyi bir gelecek sağlamak üzere gurbet yollarına düştüler. Aslında gurbetçilerin hesapları ve planları bir ev, bir traktör parası kazanıp anavatanlarına geri dönmektir. Ancak bu plan tutmadı ve evdeki hesap çarşıya uymadı. Avrupalılar gelen Türkleri misafir işçi olarak kabul etmişler ve bir müddet sonra ülkelerine döneceklerini düşünmüştü. Artık gurbetçiler de Avrupalılar da geri dönmeyeceklerine inanmaya başladılar.

Gurbetçiler 1960'lı yıllarda Avrupa'ya gönderilirken yapılan anlaşmalarda, Türkler için dini vazifelerini yapacak her hangi bir ortam ve imkân hazırlamaları ve beraberlerinde bir din görevlisi gönderme maddesini koymadılar. Halbuki diğer Avrupa ülkeleri vatandaşlarını Almanya'ya gönderirken, işçilerle beraber dîni vazifelerini ikmal edebilmeleri için, yanlarında kilise görevlisi de gönderdiler. Mütedeyyin Türkler, kendi başlarının çaresine bakıp, kiliselerde bile Cuma veya bayram namazı kılmak mecburiyetinde kalmışlardır. Gurbetçiler Avrupa'ya gelerek yeni insanlarla tanışmak, yeni gelenekler öğrenmek, sosyal ve ekonomik yönden bazı imkanlar kazanmak ve ülkeyi keşfetmek fırsatları elde ettiler, lâkin bazı olumsuz neticelerle de

karşılaştılar. Uzun süre Avrupa'da yaşayan hemen herkes kültür şoku yaşamıştır. Kimileri bu süreyi başarılı bir şekilde atlatabilirken, kimileri kendi kimlik ve değerlerini unutma, kaybetme tehlikesiyle başbaşa kalmıştır.

Kültür şoku; kendi öz değerlerinizden, tanıdıklarınızdan, çevrenizden, örf ve âdetlerinizden, dilinizden, çevrenizden, ailenizden, akrabalarınızdan, suyunuzdan, havanızdan, toprağınızdan yani sahip olmuş olduğunuz tüm sosyal ortam ve imkanlarınızdan kopup, dilini, örfünü, âdetini, geleneklerini, göreneklerini, havasını, suyunu, toprağını, insanlarını bilmediğiniz yabancı bir ortama düşmektir/gitmektir. Kişinin kendi öz kimliğinden, vatanından ve değerlerinden uzakta bir yerde uzun süre yaşadığı zaman, beyninde ve kalbinde meydana gelen kafa karıştırıcı duygular olarak tanımlanır.

İşte Avrupa'ya giden gurbetçiler böyle bir durum ve böyle bir ortamla karşı karşıya kalmışlardır. Gurbetçi Türkler, kendi vatanındaki aile ve akraba ortamından uzak kalmışlar ve Heim denilen yurtlarda ikamet ederken ilk şokunu yaşamışlardır. O günlerde bugünkü gibi teknoloji olmadığından sadece mektup ve ankesörlü telefonlarla hasretlerini giderebilmişlerdi. Paranın hatırına bu kültür şoklarını atlatıp biraz olsun rahatlıyorlardı. Fakat ülkesinde iken mazbut ve mütedeyyin olan çok insanlar bu Heimlerde kimlik ve değerlerini yitirmişler ve maalesef kültür şoklarını yavaş yavaş yaşamaya başlamışlardır. Dil yönünden de büyük sıkıntılar ve zorluklar çekmişlerdir. Yabancı dil bilmiyorlardı. Marketlere gidip alışveriş yaptıklarında el kol, jest mimik ve bir takım hareketlerle dertlerini anlatmaya çalışıyorlardı fakat pek de başarılı olamıyorlardı.

İlerleyen zamanlarda gurbetçiler ailelerini, çocuklarını getirmeye başladılar ama bu sefer çocukları okullarda kültür şokuyla karşılaştılar. Birinci ve ikinci nesil, babalarından ve dedelerinden dîni ve milli kültür aldıkları için çok fazla asimile olmadı fakat dördüncü nesilden sonra hem dini, hem milli ve hem de kültürel şoklar adeta bu nesli ve bundan sonraki tüm nesilleri şoklamaya devam etmektedir diyebiliriz. Spor ve yüzme derslerinde bilhassa kız çocukları açısından büyük problemler yaşadılar. Bu durum mütedeyyin ailelerde huzursuzluk oluşturuyordu. Almanca bilmemenin de verdiği dezavantajla sorunlarını halledemiyorlardı. Bugünkü gibi gurbetçi çocuklarından avukat, doktor, öğretmen, polis gibi konumlarda çalışan kimseler yoktu.

Özetleyecek olursak, gurbetçiler her yerde ve her zaman, imkânları, statüleri ne olursa olsun problemler yaşadılar. Ne kadar bilgili, kariyer sahibi, diplomalı ve hatta ülke ekonomisine katkıda bulunan biri olursanız olun, bir şekilde sorun yaşarsınız. Avrupa ve Batı denilince insan hakları, özgürlük ve demokrasi gibi konuların dört-dörtlük işlediği yer şeklinde bir algı vardır. Halbuki burada yaşayan gurbetçiler açısından durumun pek de dört dörtlük olmadığı bilinir. Çünkü dışarıdan gelene pek de sıcak bakılmaz. Avrupa ülkelerinin hemen hemen hepsinde yabancı düşmanı partilerin yükselişte olması, kültür şoku açısından ayrıca düşündürücüdür. Önemli olan kendi ülkemizin muasır medeniyetler seviyesine çıkması ve kültür şokunun en az seviyede olmasıdır.